

องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียน คุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ

Composition of Quality Schools and Factors Affecting Quality Schools for Small Public Educational Establishments

บุญส่ง งามอาร์ท¹, เกียรติศักดิ์ ศรีสมบัติ² และ คันททรัพย์ ชมพูปาทย์³

Boonsong Ongart¹, Kriangsak Srisombat² and Kanthasub Chumpoopat³

สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Educational Administration, Roi Et Rajabhat University

Email: Cheaperbso@gmail.com

Received April 26, 2022; Revised June 25, 2022; Accepted June 28, 2022

Abstract

The objective of this research was to analyze the composition of quality schools and factors affecting quality schools for small public educational establishments. using integrated research methods The samples used in the research were A total of 660 small public primary schools in the northeastern region were obtained through multistage sampling. The research tools consisted of questionnaires. Data Analysis by Structural Equation Model Analysis The results showed that the Composition of a quality school was Observed by quality students Excellent management, professional teachers, and awards the school has received. As for the factors affecting to be a quality school for small state educational institutions, there are 4 factors: 1) Characteristics of educational institution administrators. Observed by having management skills Academic Leadership and have morals and ethics 2) environmental factors Observable from the building learning resources and socio-cultural; 3) teachers' performance factors observed from teaching behavior job satisfaction get social support and teamwork, and 4) community participation factor. observed from the mobilization of resources planning policy and follow-up evaluation.

Keywords: Component; Quality School; Factors Affecting a Quality School; Small Academy

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 660 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ สังเกตได้จากนักเรียนมีคุณภาพ การบริหารจัดการเยี่ยม ครูมืออาชีพ และรางวัลที่โรงเรียนได้รับ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังเกตได้จากมีทักษะการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีคุณธรรมจริยธรรม 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สังเกตได้จากอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ และสังคมวัฒนธรรม 3) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู สังเกตได้จากพฤติกรรมการสอน ความพึงพอใจในการทำงาน ได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการทำงานเป็นทีม และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สังเกตได้จากระดมทรัพยากร วางแผนกำหนดนโยบาย และติดตามประเมินผล

คำสำคัญ: องค์ประกอบ; โรงเรียนคุณภาพ; ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ; สถานศึกษาขนาดเล็ก

บทนำ

กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) ได้กำหนดเป้าหมายในช่วงเวลา 5 ปี โดยคำนึงถึงการดำเนินการต่อยอดไปสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 14 และ 15 เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้ จัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดโดยตั้งเป้าหมายในมิติหลัก ๆ ประกอบด้วย คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง มีความเป็นไทย (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (Office of the Education Council, Ministry of Education, 2017)

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ทักษะคน ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมและพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหามากประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและ

มาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตและการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบท่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และภายใต้กรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า (Office of the Education Council, Ministry of Education, 2017)

การมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก ส่งผลถึงคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยสามารถสรุปปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาค่อนข้างต่ำ พบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในทุกช่วงชั้นในทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดอื่น 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการพบว่า อัตราส่วนครูต่อนักเรียนและนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คนสูงกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ๆ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียน และปัญหาอีกประการหนึ่งคือการอพยพเคลื่อนย้ายของประชากรวัยเรียนที่ย้ายติดตามผู้ปกครองไปรับจ้างทำงานต่างถิ่นทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง 3) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่าครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้นและมีจำนวนนักเรียนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาเต็มความสามารถเพราะครูมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการสอนเป็นจำนวนมาก หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัดซึ่งสาเหตุมาจากได้รับงบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด และที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน 5) ปัญหาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ การขาดแคลน จำนวนครูไม่ครบชั้น ครูไม่ครบตามรายวิชาเอก ต้องใช้ครูวิชาเอกอย่างหนึ่งไปสอนอีกวิชาหนึ่ง มีปัญหาครูย้ายออกบ่อย ครูขาดขวัญและกำลังใจ และครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายได้ จึงส่งผลทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (Ministry of Education, 2015)

น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่าในสถานการณ์เช่นนี้ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ จะสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน สามารถเอาชนะวิกฤตการณ์ด้านต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่ได้นั้นต้องอาศัยความทุ่มเท การมีส่วนร่วมของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมของการบริหารองค์การที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภาพการเมืองที่พลิกผัน ภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่ขึ้นกับการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ การเข้ามาของเทคโนโลยี ทำให้องค์การภาครัฐ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ โครงสร้างและภารกิจขนาดใหญ่ เพื่อความอยู่รอด ทั้งนี้นักวิชาการหลายท่านต่างลงความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์การสามารถฝ่าฟันพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ คือตัวของผู้บริหารที่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ ผู้บริหารต้องมี “ภาวะผู้นำ” (Joyce, Noria, & Robertson, 2003) กล่าวคือ ความสามารถโน้มน้าวหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยกัน นอกจากนี้วัฒนธรรมองค์การเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์การ (Mongkolpitaksuk, 2017) เพราะว่า

วัฒนธรรมองค์การเป็นหัวใจของการทำงาน เป็นการรวมค่านิยมหลักอันจะส่งผลไปยังโครงสร้างขององค์การและการออกแบบงาน รวมถึงแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในองค์การ วัฒนธรรมองค์การเป็นการแสดงถึงการร่วมรับรู้และความชัดเจนถึงบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในองค์การ (Arroba & Kim, 1992) กลายเป็นสิ่งหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Owens, 1995)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยต่าง ๆ ได้อธิบายให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การเท่านั้น แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่มีส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐรวมทั้งยังไม่มีการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาให้ได้รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่มีส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ โดยถ้าต้องการให้โรงเรียนมีคุณภาพ ผู้บริหารต้องมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ครูมีคุณภาพและเมื่อครูมีคุณภาพก็จะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยในทุกกระดับเพื่อพัฒนาให้เกิดโรงเรียนคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่มีส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา, ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม, ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตประชากร/กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 7,352 โรงเรียน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ จำนวน 660 โรงเรียน เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Worakitkasemsakul, 2010)

ขอบเขตพื้นที่วิจัย โรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 7,352 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2563

ขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. 2563

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ จากเอกสาร วารสาร รายงานวิจัย จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาสังเคราะห์แล้วกำหนดเป็นองค์ประกอบที่จะใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า คุณภาพ หมายถึง ลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลหรือสิ่งของ ด้าน Kasemsuwan (2007) กล่าวว่า คุณภาพ คือ การทำตามที่สูงค่าต้องการ องค์การจะต้องคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าอยู่ตลอด ต้องระวังไม่ให้ห่วงโซ่คุณภาพหลุดจากกัน Feigen Baum (1983) ให้นิยามว่า คุณภาพ คือ องค์ประกอบซึ่งเป็นคุณลักษณะโดยรวมของสินค้าและบริการ ซึ่งเกิดจากการตลาด การจัดการ การผลิต ตลอดจนการบำรุงรักษา โดยมุ่งให้สินค้าและการบริการนั้นตรงตามความคาดหวังของลูกค้า ขณะที่ Ishikawa (1985) กล่าวถึงคุณภาพไว้ 2 ลักษณะ คือ คุณภาพในความหมายที่แคบ ซึ่งหมายถึง คุณภาพของตัวสินค้า แต่ในความหมายกว้าง คุณภาพ คือ คุณภาพของการทำงาน คุณภาพของการบริหาร คุณภาพของสารสนเทศ คุณภาพของกระบวนการ คุณภาพของแผน คุณภาพของบุคคล คุณภาพของระบบ กล่าวคือ คุณภาพ หมายถึง ความตระหนักในภาระหน้าที่ของงานที่ตนเองรับผิดชอบและจำเป็นต้องแสวงหากลไกเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามนั้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้บริโภคพึงพอใจ Deming (1986) กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง การบรรลุข้อตกลงในการผลิตหรือทำให้ได้ตามข้อกำหนด Turner (1999) กล่าวว่า คุณภาพมีส่วนประกอบ 3 เรื่อง คือ 1) คุณภาพสูง (High Quality) กับคุณภาพดี (Good Quality) 2) ความเหมาะสมตามเป้าประสงค์ 3) การทำตามความต้องการของลูกค้า คุณภาพสูงกับคุณภาพดีไม่เหมือนกัน คุณภาพสูง หมายถึง คุณสมบัติที่ดีที่สุดแต่อาจจะแพงไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้า แต่คุณภาพดีขึ้นอยู่กับลูกค้า ผู้ที่จะบอกได้ดีที่สุดคือลูกค้า การจัดการคุณภาพจึงเป็นการทำตามที่สูงค่าต้องการ และ Oakland (1993) นิยามว่า คุณภาพ คือ การบรรลุความต้องการของลูกค้า

โรงเรียนคุณภาพ

มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องคือ โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ จนทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนด ที่สำคัญสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นได้ โรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดีทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานที่กำหนดและนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้ได้ผลผลิตซึ่งก็คือนักเรียนที่มีคุณภาพ โดย Chantavanich (2004) กล่าวว่า โรงเรียนคุณภาพเป็นโรงเรียนที่มีสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีความพร้อมด้านทรัพยากรวัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณ และทรัพยากรบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานกำหนด และได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วนทุกด้าน เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เป็นโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชอบของชุมชนและโรงเรียนอื่นได้

องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ

Chantavanich (2003) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จของโรงเรียนที่สมบูรณ์แบบว่า ประกอบด้วยผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ ทั้งนักเรียนครูและโรงเรียนมีผลงานดีเด่น ได้รับรางวัลการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็น

แบบอย่างแก่โรงเรียนอื่น เป็นที่ยอมรับของชุมชน สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษามีความสุข มีความพึงพอใจในการทำงาน ด้าน Chaiwong (2017) ได้ศึกษา วิเคราะห์ และสรุปคุณลักษณะของโรงเรียนคุณภาพ ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ คือ 1) ความสุขของบุคลากร ซึ่งสามารถวัดได้จากบุคลากรมีความพึงพอใจ มีความสัมพันธ์ทางสังคม มีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร บุคลากรมีเสถียรภาพมีความมั่นคงในการทำงาน มีบรรยากาศในองค์กรที่ดี บุคลากรมีความก้าวหน้าและได้รับการพัฒนา 2) คุณภาพของนักเรียน ซึ่งสามารถวัดได้จากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีผลสอบ O-Net สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย นักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดี มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม 3) รางวัลที่โรงเรียนได้รับ ซึ่งสามารถวัดได้จากโล่รางวัล เกียรติบัตร ประกาศเกียรติคุณ หรือรางวัลอื่น ๆ ที่หน่วยงานภายนอกมอบให้ จากการประกวดการแข่งขัน หรือมีผลงานดีเด่นระดับประเทศ หรือระดับนานาชาติ ทั้งประเภทสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน

สรุปความหมายของคุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าหรือผู้รับบริการ

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพดังนี้

Chantavanich (2004) ได้กำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นโรงเรียนคุณภาพ ตามกรอบแนวคิดในมิติองค์ประกอบเชิงระบบ จำนวน 14 องค์ประกอบ คือ 1) สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีอาชีพและมีจำนวนเพียงพอ 3) ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐาน 4) หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น 5) สื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีทันสมัย 6) แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมีหลากหลาย 7) งบประมาณมุ่งเน้นผลงาน 8) การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด 9) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 10) การบริหารจัดการดีใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นการมีส่วนร่วม 11) การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารโรงเรียน 12) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ 13) โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน 14) โรงเรียนเป็นแบบอย่างและให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่น ด้าน Chamnong (2007) ได้รวบรวมข้อมูล ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพและได้นำมาสรุปพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพแบ่งเป็นปัจจัยใหญ่ ๆ เป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม 2) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) ปัจจัยด้านหลักสูตรสถานศึกษา 4) ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ปัจจัยด้านการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 6) ปัจจัยด้านการประกันคุณภาพ 7) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ

Chaiwong (2017) ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารวิชาการและภาวะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม และพฤติกรรมการสอน 3) ปัจจัยด้านพฤติกรรมของนักเรียน ประกอบด้วย ความมุ่งมั่นตั้งใจเรียน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน 4) ปัจจัยด้านงบประมาณ ประกอบด้วย การจัดสรรงบประมาณ และการจัดสนับสนุนสื่อเทคโนโลยี และ Panphumpho (2018) ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็น

โรงเรียนคุณภาพ พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ 3 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอน ได้แก่ ด้านคุณภาพการสอนของครู ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู และด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของครู และ 3) ปัจจัยสถานศึกษา ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและด้านวัฒนธรรมสถานศึกษา

สรุป ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ ได้ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษามีคุณลักษณะด้านวิชาชีพ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งมีความสามารถในการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายหรือตามแผนปฏิบัติการที่ได้วางไว้
2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่มีส่วนสำคัญที่จะช่วยกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม
3. ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู หมายถึง พฤติกรรมของครูที่ทำหน้าที่สอนให้ศิษย์เกิดความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ในอนาคต
4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และช่วยเหลือทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในการพัฒนาการศึกษา ร่วมกันวางแผนกำหนดนโยบาย ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ โดยมีเป้าหมายเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2563 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความครอบคลุมถึงการบริหารสถานศึกษาทุก ๆ ด้านและเพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 7,352 โรงเรียน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ จำนวน 660 โรงเรียน เป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Worakitkasemsakul, 2010)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและนิยามศัพท์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ โดยกำหนดการให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric scoring) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ตอนที่ 3 สอบถามความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกำหนดการให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric scoring) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ และตอนที่ 4 สอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย และลักษณะการแจกแจงของตัวแปร โดยใช้โปรแกรม SPSS ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Mplus

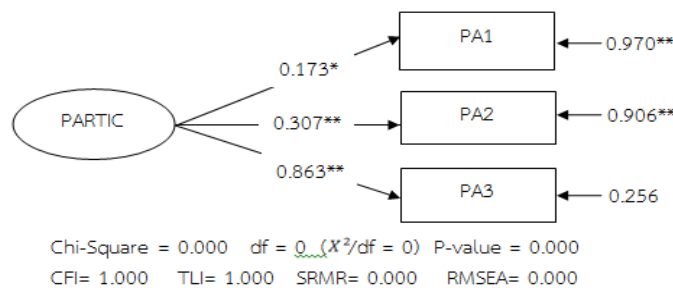
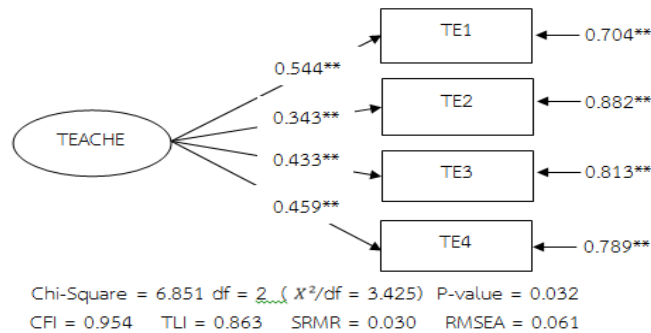
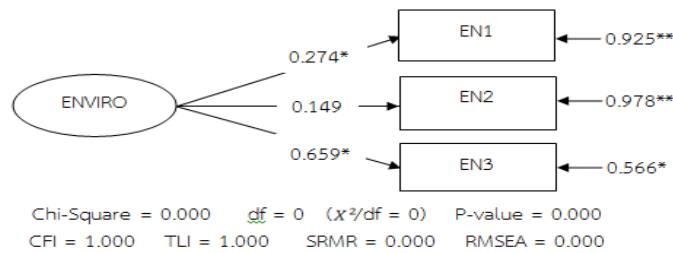
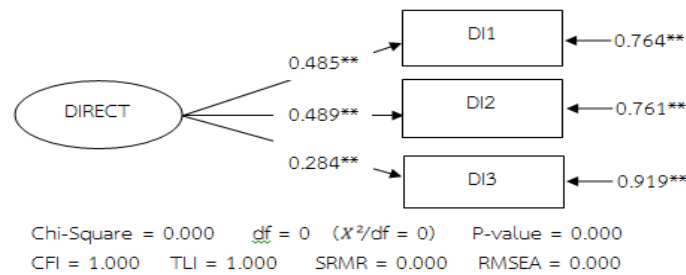
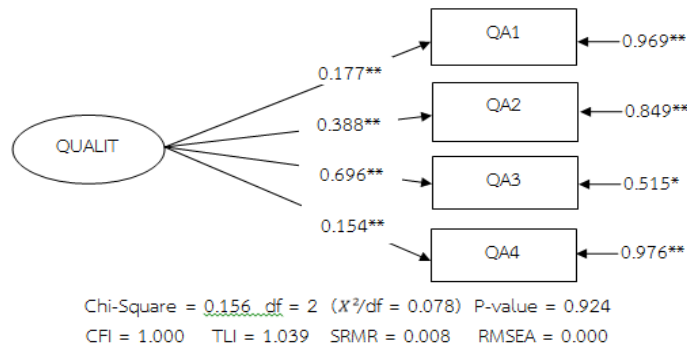
ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปร

ตัวแปร		X̄	S.D.	แปลผล
ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้			
องค์ประกอบโรงเรียนคุณภาพ (QUALIT)	นักเรียนมีคุณภาพ (QA1)	3.99	0.47	มาก
	การบริหารจัดการเยี่ยม (QA2)	4.21	0.47	มาก
	ครูมืออาชีพ (QA3)	4.13	0.56	มาก
	รางวัลที่โรงเรียนได้รับ (QA4)	3.93	0.65	มาก
รวม		16.26	-	-
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา (DIRECT)	มีทักษะการบริหารจัดการ (DI1)	4.47	0.53	มาก
	ภาวะผู้นำทางวิชาการ (DI2)	4.37	0.54	มาก
	มีคุณธรรมจริยธรรม (DI3)	4.56	0.51	มากที่สุด
	รวม	13.40	-	-
สภาพแวดล้อม (ENVIRO)	อาคารสถานที่ (NA1)	4.22	0.55	มาก
	สื่ออุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ (NA2)	4.28	0.50	มาก
	สังคมวัฒนธรรม (NA3)	4.43	0.57	มาก
	รวม	12.93	-	-
การปฏิบัติงานของครู (TEACHE)	พฤติกรรมการสอน (TE1)	4.26	0.52	มาก
	ความพึงพอใจในการทำงาน (TE2)	4.36	0.50	มาก
	ได้รับการสนับสนุนทางสังคม (TE3)	4.21	0.48	มาก
	การทำงานเป็นทีม (TE4)	4.25	0.49	มาก
	รวม	17.08	-	-
การมีส่วนร่วมของชุมชน (PARTIC)	ระดมทรัพยากร (PA1)	4.28	0.50	มาก
	วางแผนกำหนดนโยบาย (PA2)	4.34	0.50	มาก
	ติดตามประเมินผล (PA3)	4.30	0.62	มาก
	รวม	12.92	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่าองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ สังเกตได้จากนักเรียนมีคุณภาพ การบริหารจัดการเยี่ยม ครูมืออาชีพ และรางวัลที่โรงเรียนได้รับ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังเกตได้จากมีทักษะในการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีคุณธรรมจริยธรรม 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สังเกตได้จากอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ และสังคมวัฒนธรรม 3) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู สังเกตได้จากพฤติกรรมการสอน ความพึงพอใจในการทำงาน ได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการทำงานเป็นทีม และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สังเกตได้จากระดมทรัพยากร วางแผนกำหนดนโยบาย และติดตามประเมินผลเพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพมีตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ดังนี้

อภิปรายผล

องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร เรียงตามน้ำหนัก องค์ประกอบคือ ครูมืออาชีพ การบริหารจัดการเยี่ยม นักเรียนมีคุณภาพ และรางวัลที่โรงเรียนได้รับ **ด้านครูมืออาชีพ** คือ ครูสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูมีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก สามารถตรวจสอบประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน ครูมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ครูมีความรักมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อเพื่อนครูและสามารถแก้ปัญหาได้ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและพร้อมจะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานสังคม (Prasertphan, 2000) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้ (Prakhammin, 2012) สำหรับ**การบริหารจัดการเยี่ยม** คือ โรงเรียนมีเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่โรงเรียนกำหนดชัดเจน มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา พัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตร มีการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารคุณภาพมีคุณลักษณะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน สามารถบริหารจัดการให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ จัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ตลอดจนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมภาวะผู้นำ (Chamnong, 2007) ส่วน**นักเรียนมีคุณภาพ** ได้แก่ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง วัดได้จากนักเรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณได้ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาได้ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความรู้ มีทักษะพื้นฐานและมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย สำหรับ**รางวัลที่โรงเรียนได้รับ** ได้แก่ โลรางวัล เกียรติบัตร ประกาศเกียรติคุณหรือรางวัลอื่น ๆ ที่หน่วยงานภายนอกมอบให้จากการประกวด มีผลงานดีเด่นได้รับรางวัลการยกย่องจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นเป็นที่ยอมรับของชุมชน (Chantavanich, 2003)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ มี 4 ปัจจัย เรียงตามลำดับค่าอิทธิพลโดยรวม ได้แก่

ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร เรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีการวิจัย นวัตกรรมใหม่ ๆ และเทคโนโลยีเข้ามาจัดการเรียนการสอน ตลอดจนมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน คือ การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน (Phansawang, 2013) รองลงมาคือมีทักษะการบริหารจัดการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณลักษณะเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ คิดนอกกรอบ สามารถนำความคิดไปสู่การปฏิบัติได้ สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทั้งที่ รู้จักยืดหยุ่น และผู้บริหารโรงเรียนมีการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เข้มแข็งและการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิผล บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนและ

ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีความสามารถในการระดมทรัพยากรและใช้ทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Ballangpattama, 2008) ส่วนตัวแปรที่มีน้ำหนักน้อยที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ประพฤติตนตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร พบว่าตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ สังคม วัฒนธรรม ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน มีวัฒนธรรม มีกฎระเบียบที่ดีในการอยู่ร่วมกัน (Boriboon, 2013) รองลงมาคือ อาคาร สถานที่ โรงเรียนมีการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดบริเวณโรงเรียนน่าอยู่ มีบรรยากาศที่ดี เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการบริหารจัดการอาคารเรียนและห้องเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนครบตามเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนตัวแปรที่มีน้ำหนักน้อยที่สุด คือ สื่ออุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ โรงเรียนมีสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัย (Warakhum, 2011)

ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู พบว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ พฤติกรรมการสอน ครูต้องมีความรู้ในการสอน มีรูปแบบการเรียนการสอนที่ดี จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้จากผู้สั่งการถ่ายทอดเป็นผู้ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวก ทำตัวเหมือนพี่เลี้ยงและโค้ช ครูต้องมีความรู้อย่างกว้างขวางและชี้แนะให้แนวทางแก่นักเรียนได้ รวมทั้งพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน มียุทธศาสตร์ในการสอน ปรับปรุงการสอน การวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Phra Maha Amnat Techawaro (ThongPetch), 2016) ครูมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน มุ่งมั่นตั้งใจในการสอน ใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ สร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ มีการวัดผลการเรียนเชิงประจักษ์ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ทักษะความสามารถและคุณลักษณะของครูที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (Chaiwong, 2017) รองลงมาคือ การทำงานเป็นทีม คือ ครูสามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดีไม่มีปัญหาความขัดแย้งภายใน มีความเสียสละในการทำงานและยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งวัดได้จากการทุ่มเท การทำงานให้แก่โรงเรียนทั้งในและนอกเวลาราชการ (Prasongsang, 2011) และได้รับการสนับสนุนทางสังคม คือ สิ่งที่ได้รับโดยตรงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเชิงบวกอาจเป็นทางข่าวสาร เงิน กำลังงาน หรือทางอารมณ์ การยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ความไว้วางใจของผู้บังคับบัญชา เงินเดือน ค่าตอบแทนที่ได้รับและความก้าวหน้าในวิชาชีพครู (Charoenpornsakul, 2016) ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ครูไปสู่เป้าหมาย ส่วนตัวแปรที่มีน้ำหนักน้อยที่สุดคือ ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคลากรที่พึงพอใจในงานทั้งหมดโดยรวมและอารมณ์ที่มีปฏิกิริยาต่องานของบุคลากรในด้านบวกที่แต่ละคนมีต่องานของตน เป็นอารมณ์ที่จะตอบสนองต่อการทำงานในหน้าที่ ผู้บริหารโรงเรียนควรกระตุ้นให้ครูเกิดความพึงพอใจที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าตัวแปรที่มีน้ำหนักมากที่สุด คือ วางแผน กำหนดนโยบาย โรงเรียนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรภายในโรงเรียน (Nooma, 1997) ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายนโยบายและทิศทางของสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ รองลงมาคือ ติดตาม ประเมินผล โรงเรียนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการกำหนดวิธีการและแผนการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดวิธีการและแผนกำกับการติดตามการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรท้องถิ่น ตลอดจนกำกับ ติดตามการดำเนินงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียน (Pinthong, 2002) ชุมชนมีบทบาทที่สำคัญในการร่วมประเมินได้หลายรูปแบบ เช่น การประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรในสถานศึกษาโดยคณะกรรมการสถานศึกษา การพิจารณาแผนปฏิบัติการประจำปี การประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงแผนการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อตัว ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (Chalatyae, Narot & Netthanornsak, 2011) ส่วนตัวแปรที่มีน้ำหนักน้อยที่สุดคือ ระดมทรัพยากร โรงเรียนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสวงหา การรวบรวม สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการ บริหารจัดการ ร่วมบริจาคเงิน วัสดุ หรือการช่วยเหลือด้วยแรงงาน (Sumngam, 998) โดยชุมชนต้องถือเป็นภารกิจ ของตนที่ต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาพร้อมกับสถานศึกษาและสถานศึกษาต้องยอมรับชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียนด้วย โดยใช้วิธีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างชุมชนและสถานศึกษา (Longsomboon, 2009)

สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็น โรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของ โรงเรียนคุณภาพ สังเกตได้จากนักเรียนมีคุณภาพ การบริหารจัดการเยี่ยม ครูมีอาชีพ และรางวัลที่โรงเรียนได้รับ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้าน คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังเกตได้จากมีทักษะการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีคุณธรรม จริยธรรม 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สังเกตได้จากอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ และสังคมวัฒนธรรม 3) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู สังเกตได้จากพฤติกรรมการสอน ความพึงพอใจในการทำงาน ได้รับการสนับสนุน ทางสังคม และการทำงานเป็นทีม และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สังเกตได้จากระดมทรัพยากร วางแผน กำหนดนโยบาย และติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

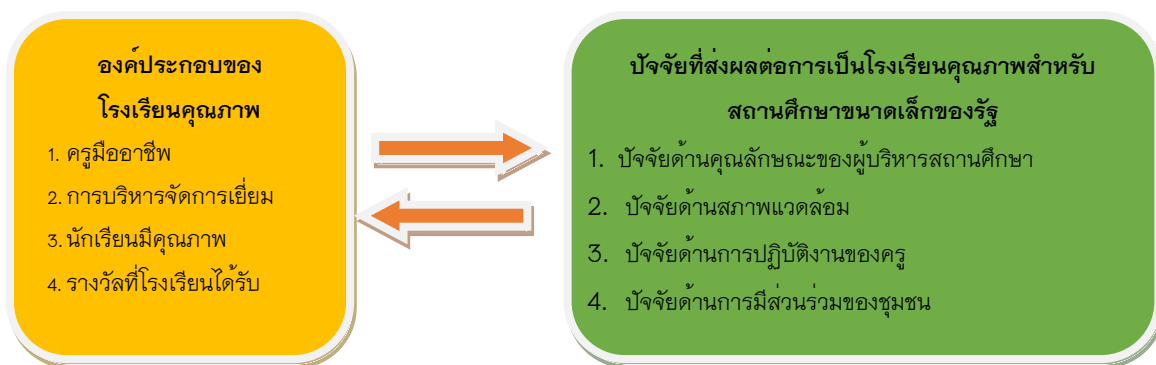
1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรจัดสัมมนาวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงแนวปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายข้อบังคับ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเสริมสร้าง สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในด้านทักษะการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และการมีคุณธรรมจริยธรรม
2. ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องกำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยมีขั้นตอน การดำเนินการดังนี้ สสำรวจความต้องการและข้อมูลพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา วางแผนพัฒนา สถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ประเมินกิจกรรมหรือโครงการ และสรุปผลการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรจัดทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบแผนความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ โดยศึกษาทั้งระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ 1) ครูมีอาชีพ 2) การบริหารจัดการเยี่ยม 3) นักเรียนมีคุณภาพ และ 4) รางวัลที่โรงเรียนได้รับ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ มี 4 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังเกตได้จากมีทักษะการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีคุณธรรมจริยธรรม 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สังเกตได้จากอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์แหล่งเรียนรู้ และสังคมวัฒนธรรม 3) ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของครู สังเกตได้จากพฤติกรรมการสอน ความพึงพอใจในการทำงาน ได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการทำงานเป็นทีม และ 4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สังเกตได้จากระดมทรัพยากร วางแผนกำหนดนโยบาย และติดตามประเมินผลทำให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลได้จากการวิจัยมาสร้างเป็นองค์ความรู้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพ
สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ

References

- Arroba, T., & J. Kim. (1992). *Pressure at Work: A Survivals Guide for Manager* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Ballangpattama, T. (2008). *Public participation in Education Management. Thecity Journal*, 4(85), 30.
- Boriboon, I. (2013). *Organizing a School Environment That Is Conducive to Learning Among Students of Wells International School Network under the Office of the Private Education Commission*[Master's Thesis, Srinakharinwirot University].

- Chaiwong, K. (2017). *Structural Equation Model of Factors Affecting Success in Management. Schools under the Provincial Administrative Organization*[Doctoral Disssertation, Uttaradit Rajabhat University].
- Chantavanich, A. (2003). Perfect School. *Academic Journal*. 6(1), 20–23.
- Chantavanich, A. (2004). *Guidelines on the Best Practice for Quality Schools*. Office of the Education Council, Ministry of Education. <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/138-file.pdf>
- Charoenpornsakul, N. (2016). *Factors Affecting Elementary School Effectiveness. Under the Office of the Private Education Commission*[Doctoral Dissertation, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage].
- Chalatyaem, N., Narot, P., & Netthanornsak, T. (2011). The Community Participation for School-Based Curriculum Development of The Basic Educational Institution Under Office of Basic Education in Nongbualamphu Area 1. *Khon Kaen University Research Journal*, 11(2), 83–94. <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/gskku/article/view/22654>
- Chamnong, T. (2007). *Factors Affecting Success in School Management, Quality of Schools Under the Bangkok Metropolitan Administration*[Master's Thesis, Thepsatri Rajabhat University].
- Deming, W.E. (1986). *Out of the Crisis*. Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.
- Feigen Baum, A.V. (1983). *Total Quality Control* (3rd ed). McGraw–Hill.
- Ishikawa, K. (1985). *What IS Total Quality Control*. (Translated by D.J. Lu. Englewood Clifts). Prentice–Hall.
- Joyce, W., Noria, N., & Robertson, B. (2003). *What Really Works: The 4+2 Formula for Sustained Business Success*. Harper Collins.
- Kasemsuwan, R. (2007). *Quality Management from TQC to TQM, ISO 9000 and Quality Assurance*. (4th ed). Boprit Printing.
- Longsomboon, P. (2009). *Characteristics of Administrators Towards Community Participation in Educational Institutions Under Nakhon Pathom Educational Service Area Office 2*[Master's Thesis, Silpakorn University].
- Ministry of Education. (2015). *Strategic Plan for Small School Development 2015–2018*. Agricultural Cooperative Community Printing House of Thailand.

- Mongkolpitaksuk, U. (2017). Organizational Culture of Local Administrative Organization in the Era of Thailand 4.0. *Romphruek Journal*, 35(2), 141–162. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/article/view/111397>
- Nooma, W. (1997). *A Study of Factors and Processes Involved in Community Participation in the Development of Primary Schools That Are Effective for Educational Quality: A Case-Specific Comparative Study of Outstanding Schools With Royal Awards in Chainat and Uthai Thani Provinces*[Master's Thesis, Naresuan University].
- Oakland, J.S. (1993). *Total Quality Management* (2nd ed). Butterworth-Heinemann.
- Office of the Education Council Secretariat, Ministry of Education. (2017). *National Education Plan 2017–2036*. Prikwarn Graphic.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017–2021)*. Office of the National Economic and Social Development Board.
- Owens, R.G. (1995). *Organizational Behavior in Education* (5th ed.). Prentice-Hall.
- Panphumpho, N. (2018). *Factors Affecting Success in School Administration of Schools Under the Secondary Educational Service Area Office, Region 7*[Master's Thesis, Burapha University].
- Phansawang, J. (2013). A Model of Linear Structural Relationships of Factors Affecting Organization Commitment of Personnel in Mahamakut Buddhist University in the Northeast. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*, 5(2), 47–58. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/173590>
- Phra Maha Amnat Techawaro (Thongpetch). (2016). *Developing the Quality of Education and Building a School of Learning*[Doctoral Dissertation, Chulalongkornrajavidyalaya University].
- Pinthong, J. (2002). *People's Participation in Development*. Sak Sopha.
- Prakhammin, P. (2012). *Development Towards Being a Quality School: The Case of That Phanom School Secondary Education Service Area Office Area 22*[Doctoral Dissertation, Sakon Nakhon Rajabhat University].
- Prasertphan, S. (2000). *Together to Create Quality Schools*. Suweeriyasan.
- Prasongsang, C. (2010). *Factors that are the Causal Variables that Influence the Success Variables in Quality Assurance of Internal Education of the Network of Academic Cooperation and Educational Quality Assurance of Rajamangala University of Technology* [Doctoral Dissertation, Chulalongkorn University].

- Sumngam, S. (1998). *Operational Process, Problems and Solutions for Educational Quality Assurance Problems. Pilot School Case Study Office of Primary Education, Uthai Thani Province*[Master's Thesis Chulalongkorn University].
- Turner, J.R. (1999). *The Handbook of Project-based Management: Improving the Processes for Achieving Strategic Objectives*. McGraw-Hill.
- Warakhum, T. (2011). *A Study of Environment Management Contributed to Learning of Watchanpradittharam School, Phasicharoen District, Bangkok*[Master's Thesis, Srinakharinwirot University].
- Worakitkasemsakul, S. (2010). *Research Methods in Behavioral Sciences and Social Sciences* (2nd ed.). Word Art Printing.